

Svenska folkets inställning till cannabis

- Siffror för 2024 och jämförelser med tidigare år

Håkan Leifman & Gunborg Brännström

Förord

Riksförbundet mot alkohol- och narkotikamissbruk (RFMA) är en organisation som bedriver verksamhet av riksintresse med huvudsakligt syfte att bidra med ökad kunskap inom ANDTA-området (alkohol, narkotika, dopning, tobak, spel om pengar). Vårt övergripande mål är att stödja utvecklingen av ett samhälle med minskad konsumtion och minskade skador av alkohol, narkotika och andra droger.

Vi gör detta genom att

- anordna återkommande fortbildnings- och utbildningsinsatser i form av konferenser och seminarier med aktuella teman inom alkohol- och narkotikaområdet.
- i olika former av samarbete stödja förebyggande och behandlande verksamhet inom missbruks- och beroendeområdet samt
- verka för att missbruksområdet får tillräckligt med resurser

RFMA vänder sig till en bred uppsättning aktörer inom ANDTS-området – både inom civilsamhället och till myndigheter på lokal, regional och nationell nivå. Vårt arbete omfattar både det universella förebyggande arbetet, riktade insatser mot riskgrupper i syfte att förebygga skadligt bruk och beroende samt vård och behandling i syfte att stärka beroendevården i att bli mer sammanhållen och individanpassad.

Vi på RFMA hoppas på att kunna bidra än mer i framtiden med kunskap inom olika delar av ANDTS-området. Ett sådant är svenska folkets inställning i olika frågor som rör ANDTS där det idag finns stora kunskapsluckor. Denna rapport är första bidrag till detta genom att fokusera på vilken inställning som befolkning i Sverige har till en mindre restriktiv inställning till den svenska cannabispolitiken med särskilt fokus på frågan om cannabis ska legaliseras eller ej.

Att följa inställningen i befolkningen i denna och liknande frågor också på alkoholområdet (t.ex. om synen på Systembolaget, alkoholskatter, om alkoholdrycker borde var tillåtet att sälja alkohol i vanliga livsmedelsbutiker) är viktig kunskap både för praktiker och beslutsfattare. Vi kommer också att framöver bidra med fördjupade analyser av dess data och på så sätt vara t.ex. våra medlemmar och andra ideella organisationer behjälpliga som är i behov av den typen av underlag.

Vi planerar att genomföra mätningar på attitydområdet minst en gång per år och har hittills genomfört två sådana: 2023 och nu 2024. Centrala och övergripande resultat kommer att redovisas löpande på vår hemsida och även inom ramen för vår seminarie- och konferensserie.

Vi planerar också att framöver följa utvecklingen och olika mönster av alkohol- och cannabisanvändningen i Sverige. Håll utkik på vår hemsida för resultat som med jämna mellanrum kommer att presenteras.

Även om all den text och alla siffror som redovisas i rapporten ska ses som en produkt från RFMA så svarar författarna ensamma för innehållet och slutsatserna.

Stockholm, februari 2025

Innehåll

Förord.....	2
Sammanfattning	4
Bakgrund.....	4
Material och metod.....	4
Resultat.....	5
Diskussion	6
1. Inledning	7
2. Material och metod.....	8
3. Resultat	9
3.1 Förändring över tid	9
Det borde vara tillåtet att använda cannabis.....	9
Sverige borde ha en mindre restriktiv hållning till cannabis som det är i vissa andra europeiska länder	10
Vilken inställning har du till att Sverige gör det lagligt att sälja, köpa och använda cannabis - förändring från 2023 till 2024	11
3.2 Mönster och skillnader i inställning till cannabis mellan grupper år 2024	17
Åldersgrupper och inställningen till legalisering av cannabis	17
Inställningen till cannabis jämfört med inställningen till narkotika.....	18
Sambandet mellan inställningen till legalisering till cannabis och användningen av cannabis och alkohol	19
Vilka variabler har starkast koppling till inställningen till legalisering	21
4. Diskussion	22
5. Referenser.....	24

Citera gärna publikationen som:

Leifman, H & Brännström, G (2025) *Svenska folkets inställning till cannabis. Siffror för 2024 och jämförelser med tidigare år*. Stockholm: RFMA Rapport 2025:1. Riksförbundet mot alkohol- och narkotikaupplysning.

ISBN: 978-91-7278-367-6

Sammanfattning

Bakgrund

Svensk narkotikapolitik har diskuterats flitigt under senare år inte minst i ljuset av att cannabisanvändning tycks bli alltmer normaliserat i flera länder och kanske även i Sverige. Vissa länder har också legaliserat cannabis, dvs. det har blivit lagligt att tillverka, sälja, köpa och använda cannabis men under olika former av kontroll.

Vilken inställning har egentligen svenska folket till cannabis – vill man ha mindre restriktiv politik såsom i många andra länder i Europa och hur vanligt är det att man är för en legalisering. I syfte att få svar på dessa och vissa andra frågor gav RFMA (Riksförbundet mot alkohol och narkotikamissbruk) Ipsos i uppdrag att ställa den typen av frågor till ett riksrepresentativt urval av svenska folket i åldrarna 18–80 år.

RFMA har nu genomfört två mätningar – 2023 och 2024 – och kommer att fortsätta att följa inställning i olika relevanta frågor som för ANDTS (alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar). Från och med 2024-års undersökning mäter vi också användningen av alkohol, cannabis och cigaretter. Mätningarna kommer att upprepas med jämna mellanrum, sannolikt en gång per år.

I denna rapport redovisas hur andelen som är för en mindre restriktiv cannabispolitik, och framförallt andelen som är för legalisering av cannabis, har ändrats över tid med mest fokus på 2024 jämfört med 2023 men även med vissa jämförelser med 2014. Därefter studeras 2024-års data i detalj och hur inställningen ser ut i olika grupper av befolkningen, inklusive i olika grupper med olika erfarenhet av att använda cannabis och i olika alkoholvaneogrupper.

Material och metod

Den nu aktuella undersökningen genomfördes under oktober 2024 och siffrorna jämförs med en liknande mätningen som genomfördes under våren 2023. Vissa jämförelser görs också med siffror från en undersökning från 2014. Alla dessa mätningar har genomförts av Ipsos.

I mätningen 2024 och 2023 ställdes följande identiska frågor om cannabis:

- Det borde vara tillåtet att få använda cannabis.
- Sverige borde ha en mindre restriktiv hållning till cannabis som det är i vissa andra europeiska länder.
- Vilken inställning har du till att Sverige gör det lagligt att sälja, köpa och använda cannabis med svarsalternativen att man är för, emot eller är osäker/vet ej.

De två första är ställda som ett påstående. Andelen som svarar att det stämmer mycket bra eller ganska bra klassificeras som andelen som instämmer. Andelen som svarar att det stämmer mycket dåligt eller ganska dåligt klassificeras som andelen som inte instämmer

Vidare ställdes följande påstående om narkotika överlag i 2024-års mätning (och även 2014):

- Sverige borde ha en mindre restriktiv hållning till narkotika, som det är i vissa andra europeiska länder.

Resultat

Resultaten är tydliga när det gäller förändringar över tid. Från 2014 till 2024 har andelen som är för en mindre restriktiv cannabispolitik ökat kraftigt, dock från låga nivåer 2014. År 2014 instämde 6 % i påståendet att det borde vara tillåtet att använda (röka) cannabis. År 2024 är motsvarande andel 20 %. Även mellan våren 2023 och hösten 2024 har andelen som vill se en mindre restriktiv cannabispolitik ökat. 2023 svarade 18 % i åldrarna 18–75 år att de är för en legalisering, år 2024 var andelen 22 %. Ökningen är statistiskt säkerställd.

Inställningen till en mindre restriktiv narkotikapolitik, mätt genom påståendet att *Sverige borde ha en mindre restriktiv hållning till narkotika som det är i vissa andra europeiska länder*, har också förändrats i samma riktning som cannabis men inte i lika stor utsträckning (mätt i procentenheter) och framförallt är andelen positivt inställda lägre. Fyra procent var för en mindre restriktiv hållning till narkotika år 2014, en andel som har ökat till 14 % år 2024.

Från 2014 till 2023 tycks inställningen i nämnd riktning ha inträffat i samtliga de grupper som studerats närmare – män, kvinnor, olika åldersgrupper – men utifrån olika nivåer. Från 2023 till 2024 tycks dock ökningen endast ha ägt rum bland männen, framförallt i åldersgrupperna 30–44 år och 45–59 år. Kvinnorna uppvisar i stort sett ingen förändring alls från 2023 till 2024.

Det betyder att gapet mellan män och kvinnor ökat från 2023 till 2024. År 2023 var det 23 % av männen som var för legalisering av cannabis och 13 % av kvinnorna. År 2024 har andelen bland männen ökat till 31 % medan andelen bland kvinnorna är kvar på 13 %.

Unga män är de som är minst cannabisrestriktiva. Nästan varannan ung man i åldrarna 18–29 år är för legalisering år 2024 (48 %). Unga män är också den enda studerade gruppen där andelen för legalisering är större än andelen mot legalisering. Som en jämförelse är motsvarande andel för legalisering 4 % bland kvinnor i åldrarna 65–80 år.

Inte oväntat är andelen för en mindre restriktiv cannabispolitik mycket större bland de som själva använt cannabis jämfört med de som inte gjort det. Tolv procent av de som aldrig använt cannabis, vilket motsvarar 80 % av samtliga svarande, är för legalisering av cannabis och 75 % är emot. Bland de som använt senaste 12 månaderna uppgår andelen för legalisering till 81 % och 11 % emot.

Sammanfattning av centrala resultat från denna studie:

- Andelen i befolkningen som är för en mindre restriktiv hållning till cannabis har ökat betydligt från 2014 till 2024 både bland män och bland kvinnor och i olika åldersgrupper. I viss men i mindre utsträckning gäller detta också narkotikapolitiken i stort.
- Från våren 2023 till hösten 2024 har andelen ökat ytterligare men endast bland männen, inte bland kvinnorna.
- 31 % av männen är för en legalisering av cannabis 2024 (2023: 23 %), 13 % av kvinnorna (2023: 13 %).
- Yngre män är de mest positivt inställda till en legalisering av cannabis (48 %), äldre kvinnor de minst positivt inställda (4 %).
- Bland de som själva använt cannabis är andelen för en mindre restriktiv politik mycket högre jämfört med de som aldrig använt cannabis: 81 % bland de som använt cannabis under de senaste 12 månaderna är för en legalisering av cannabis, 12 % bland dem som aldrig använt cannabis.

Diskussion

Resultaten tyder sammantaget på att andelen positivt inställda till en mindre restriktiv hållning till cannabis (cannabispolitik) är mellan 3–4 gånger högre 2024 än 2014, dock från låga nivåer 2014. Fortfarande är en stor majoritet mot en mindre restriktiv politik. Ca 2 av 3 är mot en legalisering.

Narkotikafrågan är och har varit i det mediala blickfånget under flera år och det är inte omöjligt att detta påverkat opinionen i en mer tillåtande riktning. Den bild som förmedlas av att Sverige har bland den högsta narkotikarelaterade dödligheten i Europa kan också ha påverkat, liksom uppfattningen av att den omfattande gängkriminaliteten ofta drivs av narkotikakonflikter.

Någon liknande förskjutning i inställningen till olika delar av den svenska alkoholpolitiken (höga skatter, vin i vanliga livsmedelsbutiker, sänkta åldersgränser, tillåtet att tillverka sprit för eget bruk) går inte att finna under samma tidsperiod (2014–2024). Exempelvis instämde ca 30 % i mätningen 2014 att vin borde säljas i vanliga livsmedelsbutiker och 36 % 2024.

Hur ska man då förhålla sig till dessa siffror? Cannabisvanorna i Sverige har inte ändrats på något dramatiskt sätt från rån 2014 till 2024. Det går inte att utesluta att attityderna inte är särskilt djupt förankrat i de samhälleliga cannabisvanorna utan är lättpåverkade av t.ex. pågående debatter i massmedia.

Vidare är det viktigt att fram de markanta skillnader i inställningen som finns mellan olika grupper i befolkningen. Frågan är vilka grupper som ska bestämma utformningen av den svenska narkotikapolitiken – exempelvis de som själva använt cannabis, och som är vanligast bland unga män, eller äldre kvinnor med liten erfarenhet av cannabis men som också på olika sätt drabbas av drogers negativa konsekvenser?

1. Inledning

RFMA har gett opinionsföretaget Ipsos i uppdrag att mäta svenska folkets inställning till olika frågor om cannabis, alkohol, tobak och spel om pengar. I denna rapport redovisas svaren på svenska folkets inställning till olika frågor om cannabis med särskilt fokus på inställningen till legalisering av cannabis.

Mätningen genomfördes under oktober 2024. Siffrorna jämfört också med en motsvarande Ipsos-mätning om inställningen till cannabis genomförd under april 2023. Totalt tre frågor om inställningen till cannabis ställdes där en av dessa avser frågan om legalisering.

Legalisering av cannabis har genomförts i vissa länder såsom i delstater i USA, i Kanada och Uruguay och diskuteras också i andra länder. En sådan legalisering kan se ut på olika sätt men innebär att hela kedjan från produktion till konsumtion blivit tillåten, men under olika former av kontroll.

Narkotikapolitiken och inte minst förhållningssättet till cannabis har också fått tämligen stor medial uppmärksamhet i Sverige under de senaste åren. Ledande politiker har oväntat sagt sig vara för en legalisering av cannabis och ledande tidningar i Sverige förespråkar – om inte en legalisering av cannabis - i alla fall en mer liberal narkotikapolitik. Representanter från samtliga riksdagspartiers politiska ungdomsförbund har förordat en legalisering men av olika skäl. Vidare har partyknarkarnas bidrag till den organiserade narkotikahandeln diskuterats livligt. Dessutom har den nyligen avslutade narkotikautredningen redovisat sitt slutbetänkande som i stora delar förespråkar ett mer skadereducerande - och mindre restriktivt - förhållningssätt till narkotikafrågan.

Men vad tycker egentligen svenska folket i dessa frågor och inte minst i frågan om legalisering av cannabis? Vi vill med denna redovisning av befolkningens syn på cannabis bidra med värdefull kunskap i frågan. Hur folk tycker och tänker i olika frågor bestämmer långtifrån alltid politikens utformning men det är ett viktigt inslag. En politik som fjärrmat sig från vad den breda allmänheten tycker och tänker blir dock svårare att upprätta över tid.

I resultatredovisningen jämför vi alltså inställning under hösten 2024 med hur det såg ut enligt den undersökning som genomfördes under våren 2023 (se också Leifman & Brännström, 2023). Vi gör också vissa jämförelser med hur det såg ut för 10 år tidigare (2014) enligt en undersökning som också genomfördes av Ipsos men på uppdrag av CAN (Ipsos & CAN, 2014).

Det bör också nämnas att 2014-års mätning i sin tur har jämförts med en liknande mätning från 2005. Den jämförelsen visade inga tecken på ändrade attityder till cannabis från 2005 till 2014. Detta gällde både vuxna totalt och unga vuxna även om unga vuxna var mer tillåtande både 2014 och 2005 (se Leifman & Brännström, 2023).

2. Material och metod

Undersökningen 2024 genomfördes som en webbaserad enkät till en panel av deltagare i åldrarna 18–80 år. De tre frågorna (två påstående och en fråga) ställdes också i mätningen från 2023 och även till delar i mätningen som genomfördes 2014 (se Ipsos & CAN, 2014). De tre frågorna är som följer:

- *Det borde vara tillåtet att använda cannabis i Sverige.*
- *Sverige borde ha en mindre restriktiv hållning till cannabis, som det är i vissa andra europeiska länder.*
- *Vilken inställning har du till att Sverige gör det lagligt att sälja, köpa och använda cannabis?*

Vidare ställdes en fråga 2024 (och 2014) om inställningen till narkotika överlag:

- *Sverige borde ha en mindre restriktiv hållning till narkotika, som det är i vissa andra europeiska länder.*

Samtliga påståenden har följande fem svarsalternativ: *Stämmer mycket bra*, *Stämmer ganska bra*, *Varken eller*, *Stämmer ganska dåligt* och *Stämmer mycket dåligt*. Tillåtande inställning definieras som de som svarar *Stämmer mycket bra* eller *Stämmer ganska*. Andelen med tillåtande inställning blir följaktligen de som svarar på det första eller andra svarsalternativet dividerat i samtliga svarande.

Frågan om legalisering, som alltså inte ställdes som ett påstående, har tre olika svarsalternativ: *Är för att Sverige gör det lagligt*; *Är emot att Sverige gör det lagligt*; *Osäker/vet ej*.

Intervjuerna 2023 gjordes i en slumpmässigt rekryterad webbpanel i åldrarna 16–75 år. Deltagarandelen var 18 procent. Mätningen 2024 genomfördes genom ett slumpmässigt urval av Kivra-användare i åldrarna 18–80 år med en deltagarandel på 13 %. När 2024-siffrorna jämförs med 2023-siffrorna studeras därför åldersintervallet 18–75 år men när vi analyserar endast data från 2024 används hela åldersintervallet 18–80 år.

Siffrorna för både 2024 och 2023 har vägts mot befolkningen 2023 avseende kön, ålder och geografisk tillhörighet. Olika vägningar har testats med ytterst små skillnader dem emellan i de resultat som redovisas nedan.

Vi vet sedan tidigare att det finns stora skillnaderna i inställningen i olika frågor som rör cannabis och narkotika i olika grupper av befolkningen. Därför redovisas resultaten för relevanta grupper såsom män-kvinnor, olika åldersgrupper, olika utbildningsgrupper och boende i olika regioner. Eftersom undersökningen 2024 också ställde frågor om användning av cannabis och även användning av alkohol ser vi också närmare på om inställningen till legalisering av cannabis skiljer sig åt mellan olika cannabisvane- och alkoholvane grupper.

Vi jämför också svenska folkets svar på påståendet ovan om narkotika med hur de svarar på motsvarande påstående om just cannabis.

3. Resultat

3.1 Förändring över tid

Det borde vara tillåtet att använda cannabis

Sex procent instämde i påståendet 2014, 16 % 2023 och 20 % 2024. Ökningen från 2023 till 2024 är statistiskt säkerställd. Män och yngre instämmer i större utsträckning i påståendet, kvinnor och äldre sålunda i mindre utsträckning (tabell 1).

Ökningen av andelen positivt inställda till eget bruk har endast ägt rum bland männen, inte bland kvinnorna där andelen är densamma 2023 som 2024. Vidare är det tydligt att andelen positivt inställda ökat i alla åldersgrupper förutom den äldsta där andelen är oförändrad från 2023 till 2024.

Tabell 1. Andel (%) som instämmer¹ i påståendet att *det borde vara tillåtet att använda cannabis*. (Stämmer mycket bra och stämmer ganska). (2014 användes ordet röka istället för använda).

	2014 (n=2 102)	2023 (n=1 158)	2024 (n=1 903)
Kön			
Kvinnor	3	12	12
Män	8	20	29
Ålder			
18–29	14	31	35
30–44	5	23	28
45–59	3	8	13
60+	1	8	8
Totalt	6	16	20

¹ Andelen som uppger *stämmer mycket bra* och *stämmer ganska bra*

Sverige borde ha en mindre restriktiv hållning till cannabis som det är i vissa andra europeiska länder

År 2023 instämde 19 % i påståendet och 2024 23 %. Ökningen 2023–2024 är statistiskt säkerställd. Män är mer tillåtande än kvinnor och med ökad ålder minskar andelen som instämmer i påståendet (tabell 2).

I linje med frågan ovan ser vi endast en mer tillåtande syn 2024 jämfört med 2023 bland män, inte bland kvinnor, och i alla åldersgrupper förutom den äldsta. Ökningen från 2023 till 2024 är som tydligast i den näst yngsta åldersgruppen, nämligen 30–44-åringar.

Som också framgår av tabellen är andelen som är för en mindre restriktiv syn på narkotika lägre: 14 % 2024 jämfört med 23 % för cannabis. Men även för narkotika har andelen som vill att Sverige ska ha en mindre restriktiv hållning ökat från 2014 till 2024. Ökningen är dock i absoluta tal (procentenheter) av allt att döma inte lika stor för narkotika som för cannabis (se tabell 1).

Tabell 2. Andel (%) som instämmer¹ i påståendet att Sverige borde ha en mindre restriktiv hållning till cannabis/narkotika², som det är i många andra europeiska länder.

	Mindre restriktiv hållning till cannabis		Mindre restriktiv hållning till narkotika	
	2023 (n=1 158)	2024 (n=1 903)	2014 (n=2102)	2024 (n=1 903)
Kön				
Kvinnor	15	15	3	8
Män	22	32	9	20
Ålder				
-29	34	41	14	25
30–44	23	31	5	19
45–59	11	15	3	7
60+	11	10	3	7
Totalt	19	23	4	14

¹ Andelen som uppger *stämmer mycket bra* och *stämmer ganska bra*

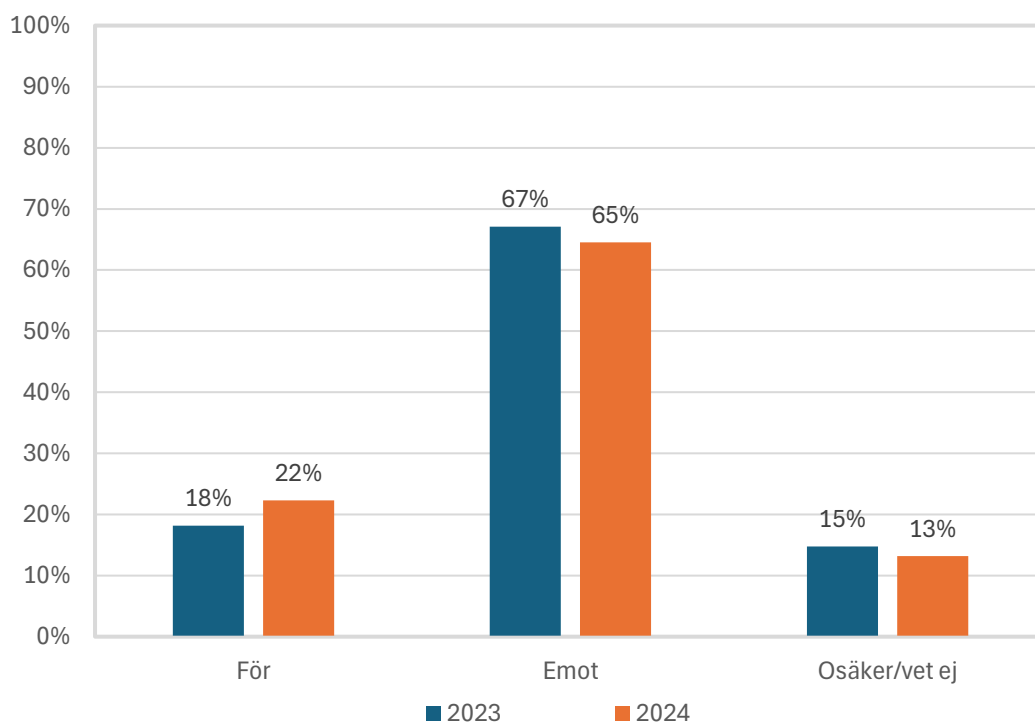
² 2014 avser frågan narkotika, 2023 cannabis och 2023 och 2024 både ställdes båda frågorna (cannabis och narkotika).

Vilken inställning har du till att Sverige gör det lagligt att sälja, köpa och använda cannabis - förändring från 2023 till 2024

Svaren på de två påståendena ovan tyder på en mer tillåtande syn på cannabis i befolkningen under det senaste ett och ett halvt åren – från våren 2023 till hösten 2024 – men att denna ändra inställning endast ägt rum i vissa grupper av befolkningen såsom bland männen men inte bland kvinnorna. Gäller då detta även inställningen till om huruvida cannabis bör legaliseras i Sverige?

Frågan om legalisering ställdes inte 2014 men vi kan utifrån svaren på de två påståendena ovan på goda grunder anta att även andelen positiva till legalisering uppvisar ungefär samma förskjutning i mer tillåtande riktning, dvs. från skattningsvis ca 4–6 % år 2014 till den uppmätta andelen om 18 % enligt 2023-års mätning.

Som framgår av figur 1 har andelen positiva fortsatt att ökat efter 2023: från 18 % våren 2023 till 22 % hösten 2024. 67 % var emot legalisering 2023, 65 % 2024 och andelen osäkra har sjunkit från 15 % till 13 %. Förändringen 2023–2024 är statistiskt säkerställd.

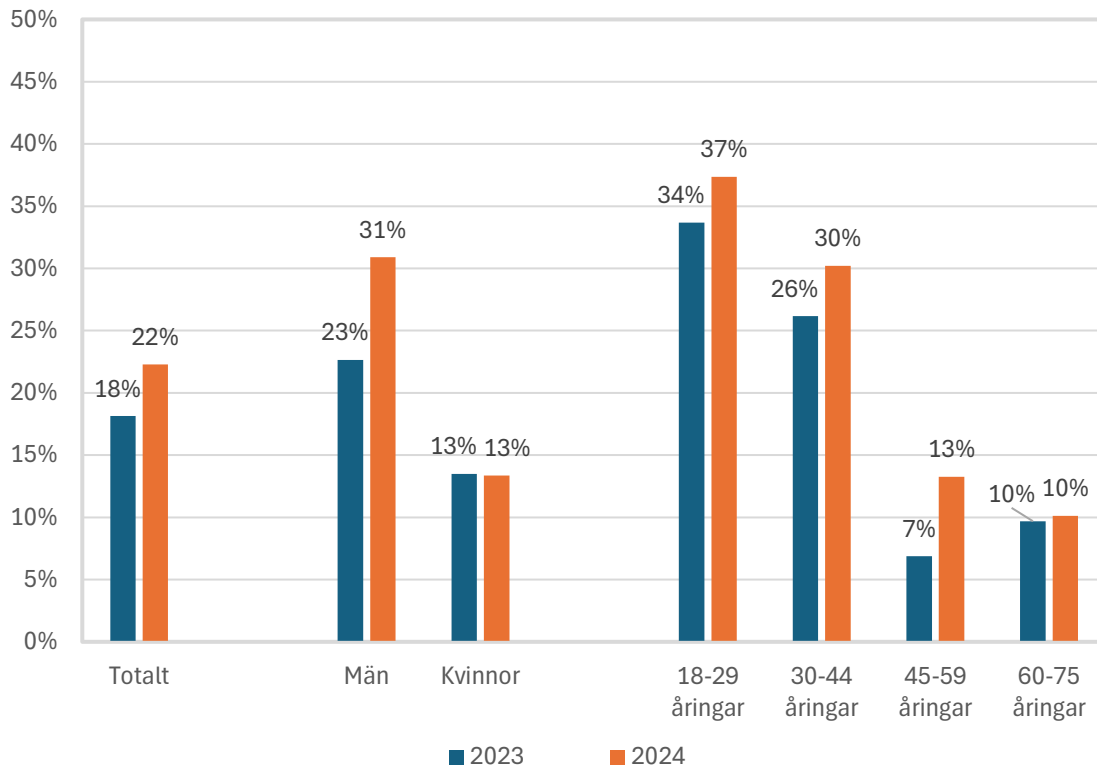
Figur 1. Inställningen till legalisering av cannabis: andel som är för, emot eller osäkra/vet ej år 2023 (våren) och 2024 (hösten).

Frågan som ställdes: Vilken inställning har du till att Sverige gör det lagligt att sälja, köpa och använda cannabis? Med följande svarsalternativ: Är för att Sverige gör det lagligt; Är emot att Sverige gör det lagligt; Osäker/vet ej. Andel som uppgav första svarsalternativet definieras som de som är för legalisering.

Som för övriga frågor är förskjutningen åt det mer tillåtande hållet endast synlig bland männen, inte bland kvinnorna. Bland männen har andelen positiva till legalisering ökat från 23 % till 31 % (en statistiskt säkerställd ökning), bland kvinnorna är andelen densamma båda åren (13 %). Det är alltså mer än en dubbelt så stor andel män än andel kvinnor som är för att det ska vara lagligt att sälja, köpa och använda cannabis.

Sett till olika åldersgrupper (figur 2) framgår, precis som i tabellerna ovan, att andelen positiva har ökat i alla åldersgrupper förutom den äldsta (60–75-åringar). Här är ökningen som tydligast bland 45–59-åringar vilket också är den enda grupp med en statistiskt säkerställd ökning.

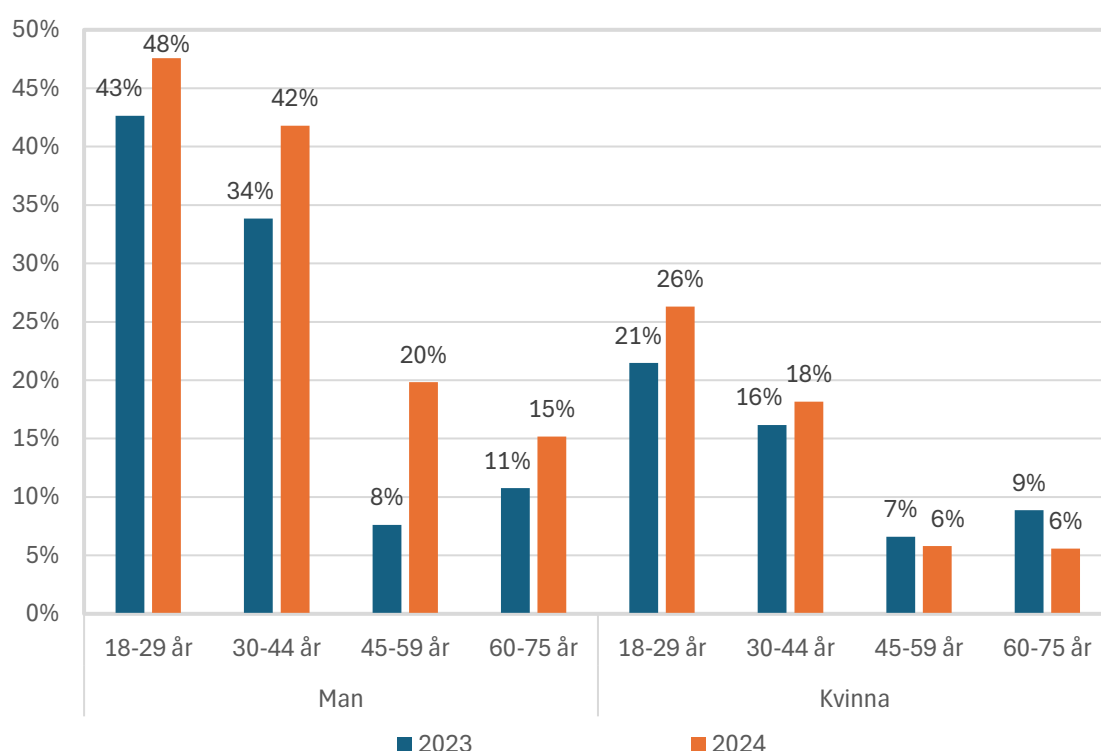
Som också framgår av figur 2 rör det sig dessutom om stora ålderskillnader både 2023 och 2024. Trettiosju procent 18–29-åringarna är för legalisering år 2024, 10 % av 60–75-åringarna.

Figur 2. Inställningen till legalisering av cannabis: andel som är för legalisering år 2023 och år 2024 bland män och kvinnor och olika åldersgrupper. (Exakt frågelydelse: se figur 1).

I figur 3 har vi brutit ner data ytterligare och ser här närmare på olika åldersgrupper för män och kvinnor separat. När vi bryter ner data i allt mindre grupper är det färre förändringar som blir statistiskt säkerställda men tendenserna är tydliga. Den största andelen för legalisering återfinns, inte oväntat, bland de yngre männen både 2023 (43 %) och 2024 (48 %) där dessutom där andelen för legalisering är större än andelen emot legalisering. Så inte fallet i någon av de andra åldersgrupperna bland män eller kvinnor i figur 3.

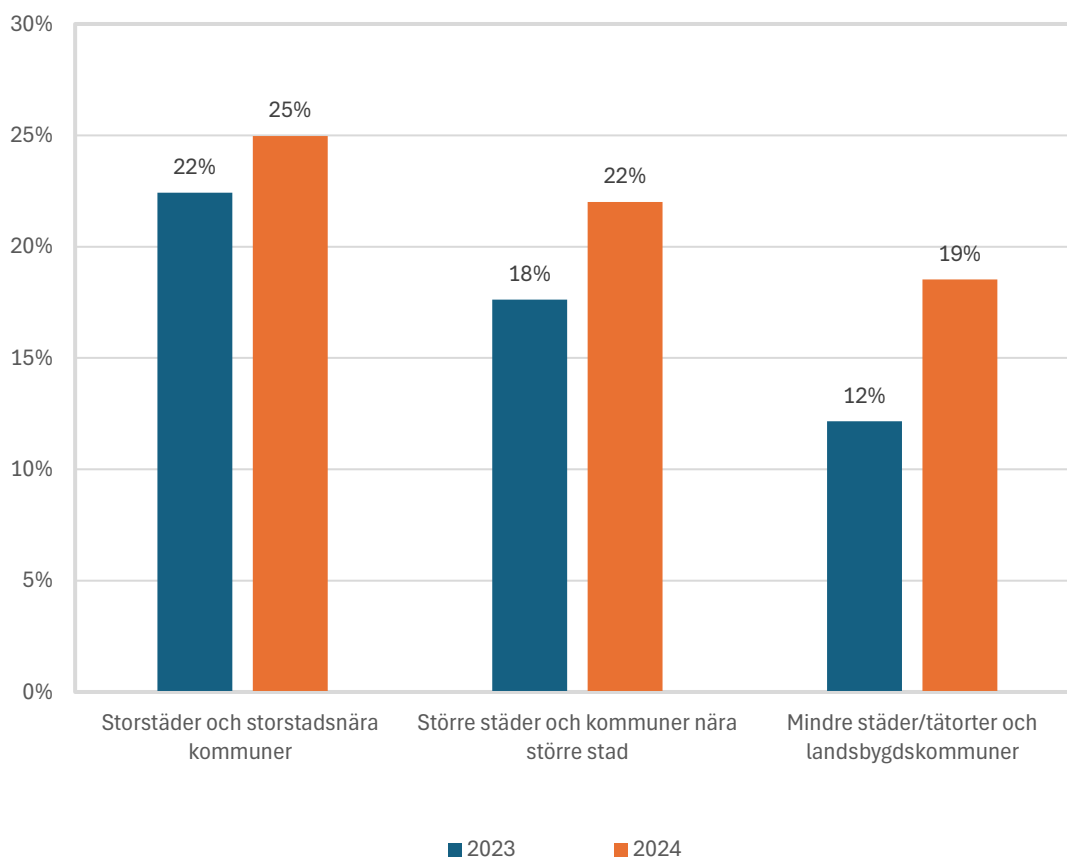
I figuren framgår också att de allra minst tillåtande till legalisering av cannabis återfinns i den äldsta åldersgruppen bland kvinnorna där dessutom andelen sjunkit mellan de två åren – från 9 % till 6 %. Vi ser också att den största ökningen – både i procent och i procentenheter – finns bland männen i åldersgruppen 45–59 år, visserligen från en relativt låg andel 2023. Ökningen är dessutom statistiskt säkerställd.

Figur 3. Inställningen till legalisering av cannabis: andel som är för legalisering år 2023 och år 2024 i olika åldersgrupper bland män och bland kvinnor. (Exakt frågelydelse: se figur 1).

I figur 4 redovisas andelen positivt inställda till legalisering i tre olika kommungrupper utifrån SKR:s indelning av kommunerna baserat på befolkningsstorlek, geografisk täthet och närhet till större städer och eller tätorter. Som tydligt framgår minskar andelen som är för legalisering med minskad befolkning och täthet. Andelen för legalisering är följaktligen som högst i storstäderna och de storstadsnära kommunerna, alltså Stockholm, Göteborg, Malmö och kranskommunerna och minst i de mindre städerna/tätorterna och landsbygden. Skillnaderna mellan de tre grupperna är statistiskt säkerställda båda åren.

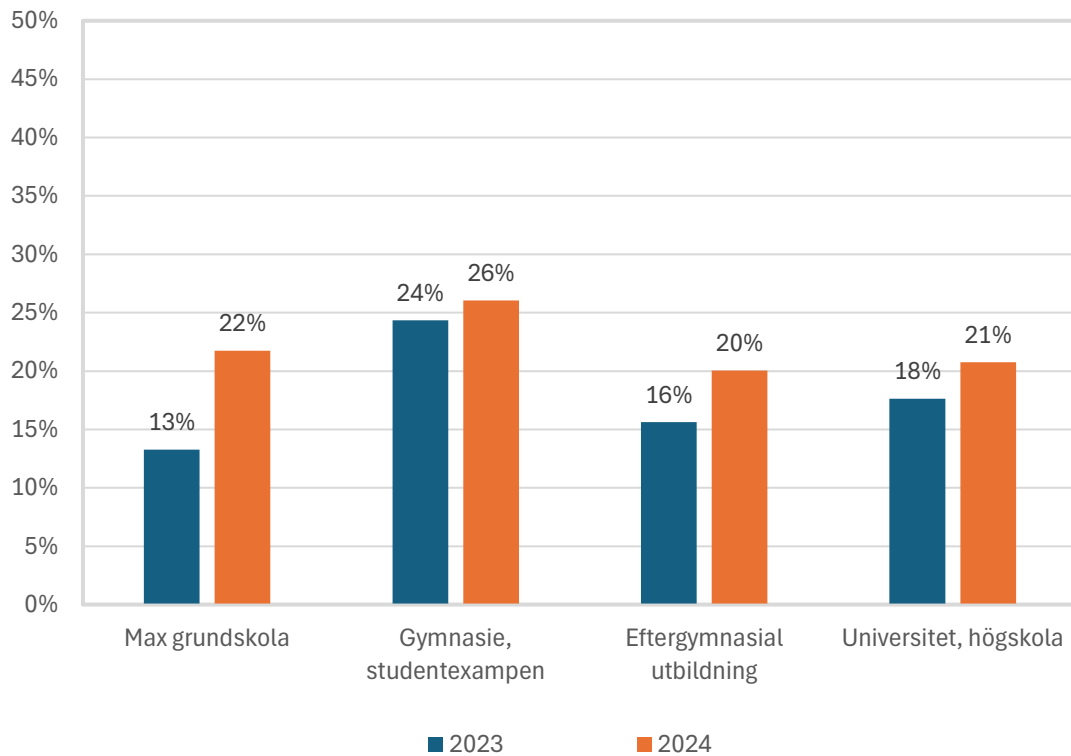
Andelen för legalisering ökar i alla de tre kommungrupperna och störst är ökningen i de mindre städerna/landsbygden med en statistiskt säkerställd ökning från 12 % till 19 %. (För övriga två grupper är ökningen inte statistiskt säkerställd).

Figur 4. Inställningen till legalisering av cannabis: andel som är för legalisering år 2023 och år 2024 i olika kommungrupper (utifrån SKR:s indelning baserat på befolkningsstorlek, geografisk täthet och närhet till större städer och eller tätorter). (Exakt frågelydelse: se figur 1).

I figur 5 visas andelen för legalisering i fyra olika utbildningsgrupper. På det stora hela är det ganska små skillnader bland olika utbildningsgrupper i andelen som är för legalisering men tycks trots allt vara högre bland lågutbildade än bland de högutbildade och som allra högst bland de med ganska låg utbildning (gymnasieutbildning eller motsvarande).

Frågan om vilken utbildning man har var dock inte ställt på exakt samma sätt 2024 som 2023 varför vi är försiktiga i att tolka förändringarna men det tycks dock som om ökningen är som störst bland de med allra lägst utbildning. Detta är dessutom den enda gruppen som uppvisar en statistiskt säkerställd ökning.

Figur 5. Inställningen till legalisering av cannabis: andel som är för legalisering år 2023 och år 2024 i olika utbildningsgrupper. (Exakt frågelydelse: se figur 1).

Sammantagna bilden av förändringar från våren 2023 till hösten 2024

Tabell 3 nedan sammanfattar inställningen i de frågor som ställdes om cannabis 2023 och 2024. En klar majoritet är negativt inställda till de två påståendena om en mindre restriktiv cannabispolitik och till frågan om legalisering av cannabis såväl 2023 som 2024.

Som framgår av de två påståendena är andelen som *inte* instämmer inte på en lägre nivå 2024 än 2023. Att andelen som instämmer ökar beror därför på att det är färre år 2024 som uppger mittenalternativet *varken eller*. Något fler har alltså tagit ställning i dessa två frågor år 2024 jämfört med 2023.

Även i frågan om inställningen till legalisering av cannabis är det små skillnader mellan åren i andelen osäkra/vet inte: från 15 % 2023 till 13 % 2024. Detta samtidigt som andelen som är emot legalisering har minskat något från 67 % till 65 %. Andelen positivt inställda till legalisering ökar således genom att både andelen osäkra/vet ej och andelen som är emot legalisering minskar något.

Tabell 5. Andel (%) som instämmer¹ i de olika påståendena och som tycker att cannabis borde legaliseras 2023 och 2024.

	2023		2024	
	Andel som instämmer ¹	Andel som inte instämmer ²	Andel som instämmer ¹	Andel som inte instämmer ²
Det borde vara tillåtet att få röka cannabis	17 (17) ¹	68 (69) ¹	20	67
Sverige borde ha en mindre restriktiv hållning till narkotika, som det är i många andra europeiska länder	19 (20) ¹	62 (66) ¹	23	65
	För	Emot	För	Emot
Vilken inställning har du till att Sverige gör det lagligt att sälja, köpa och använda cannabis	18	67	22	65

¹ Andel som uppger *stämmer mycket bra* och *stämmer ganska bra*.

² Andel som uppger *stämmer mycket dåligt* och *stämmer ganska dåligt*.

³ I 2023-årsmätning, men inte 2024-års, fanns alternativet *osäker/vet ej* som ett svarsalternativ. För siffrorna utom parentes ingår dessa osäkra/vet ej (ca 5 %) i basen (nämnaren) och för siffrorna inom parentes har dessa exkluderats (vilket blir detsamma som att anta att alla osäkra/vet ej fördelas proportionellt lika mycket på övriga fem svarsalternativ. Vi kan dock inte veta vilket svarsalternativ denna grupp osäkra/vet ej skulle välja (och vilket de valt 2024 då detta alternativ inte finns).

3.2 Mönster och skillnader i inställning till cannabis mellan grupper år 2024

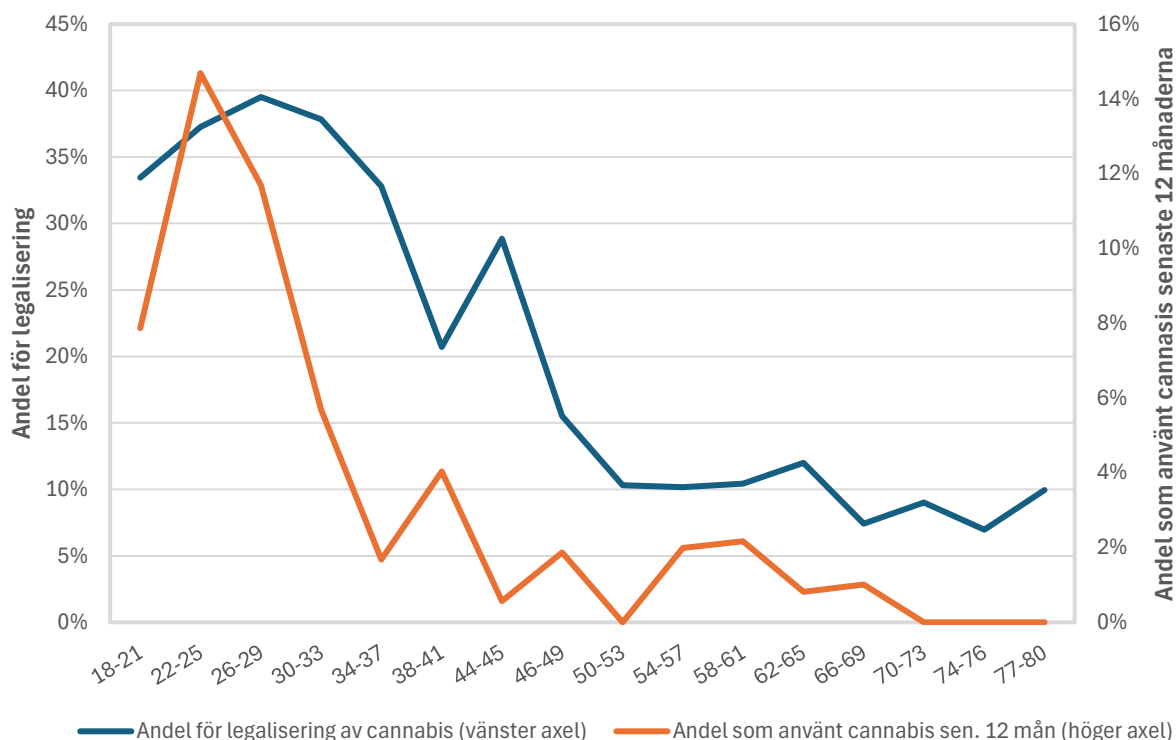
I detta avsnitt har vi fokus på den senaste datainsamlingen från oktober 2024 och studerar främst inställningen till legalisering i olika grupper. Det bör dock nämnas att i stort sett identiska mönster framkommer om vi istället väljer att studera de två attitydpåståenden om en mindre restriktiv cannabispolitik som ställdes.

Åldersgrupper och inställningen till legalisering av cannabis

Andelen som är för legalisering och andelen som använt cannabis under de senaste 12 månaderna i olika åldersgrupper framgår av figur 6. Andelen för legalisering är som högst bland de yngre och tillika den åldersgrupp som uppvisar den högsta andelen cannabisanvändare. I åldersgrupperna från ca 50-års-åldern och uppåt är andelen för legalisering och andelen cannabisanvändare betydligt lägre och med ganska små skillnader mellan de olika åldersgrupperna, även om andelen som använt cannabis senaste 12 månaderna är 0 % i de allra högsta åldrarna.

Även 2014 (och 2005) framkom tydliga åldersskillnader i samma riktning som 2024 (och 2023) men på betydligt lägre tillåtande nivåer i alla studerade åldersgrupper. Detta tyder på att åldersskillnaderna i figuren nedan i inställningen till legalisering av cannabis (och attityden till cannabis i stort) i stor utsträckning är en ålderseffekt: när de yngre blir äldre och också cannabisvanorna ändras blir också attityden mindre tillåtande.

De generellt sett högre andelarna 2024 (och 2023) i sort sett i alla åldersgrupper jämfört med 2014 tyder dock också på att hela befolkningen ändrats i riktning mot en mer tillåtande syn (en slags periodeffekt).

Figur 6. Andel (%) som är för legalisering av cannabis och andel som använt cannabis senaste 12 månaderna (inklusive de som använt under de senaste 30 dagarna) i olika åldersgrupper.

Inställningen till cannabis jämfört med inställningen till narkotika.

Tjugoen procent i åldrarna 18–80 är för en legalisering hösten 2024 (22 % i åldrarna 18–75 år, se tidigare avsnitt). I tabell 2 framgick även att även inställning till en mindre restriktiv hållning till narkotika ökat över tid men av allt att döma inte lika mycket som för cannabis.

Knappt 23 % i åldrarna 18–80 år instämmer i påståendet att Sverige borde ha en mindre restriktiv hållning till cannabis (män: 31 %; kvinnor 15 %) vilket alltså ligger nära andelen som är för legalisering av cannabis. Motsvarande andel som är för en mindre restriktiv politik när det gäller för narkotika (2024) är 14 % (män: 20 %; kvinnor: 8 %), alltså klart lägre jämfört med cannabis.

I figur 7 redovisas mer i detalj hur det ser ut i olika åldersgrupper när det gäller att Sverige borde ha en mindre restriktiv hållning när det gäller cannabis respektive narkotika. I alla åldrar är andelen betydligt högre för cannabis; i flera av åldersgrupperna nära dubbelt så hög. Men fördelningen är snarlik för båda; dvs. relativt sett höga andelar i de yngre åldersgrupperna och med en avtagande andel med start från 30-årsldern samt ganska så lika och låga nivåer från 50-åringar och uppåt.

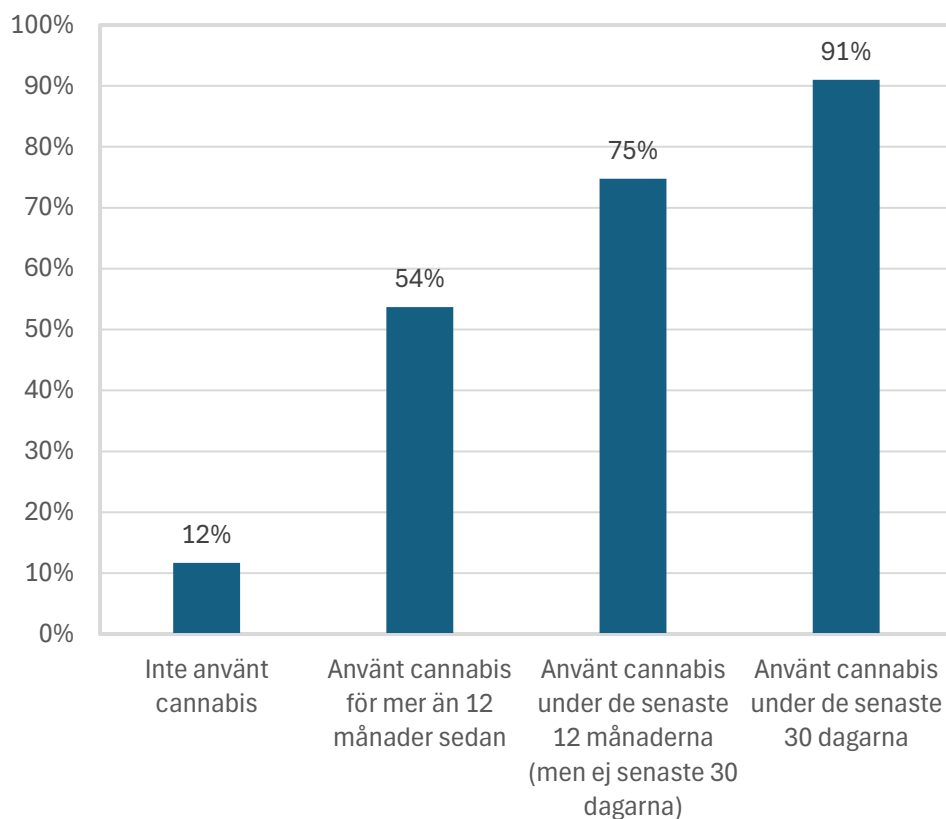

Figur 7. Andel (%) som tycker att Sverige borde ha en mindre restriktiv hållning till cannabis respektive narkotika i olika åldersgrupper år 2024 (andel som svarat *Stämmer mycket bra*, *Stämmer ganska bra*).

Sambandet mellan inställningen till legalisering till cannabis och användningen av cannabis och alkohol

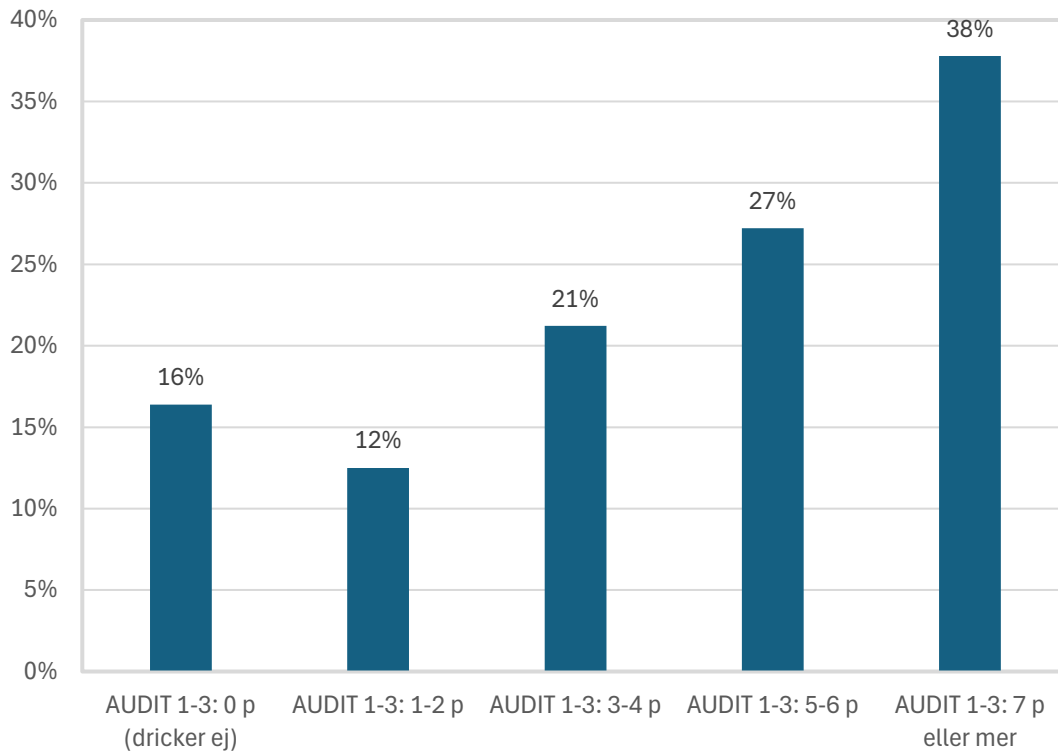
Hur ser då sambandet ut mellan inställningen till cannabis och egna cannabis- och alkoholvanor. Vi vet sedan tidigare studier på alkoholområdet att med ökad alkoholkonsumtion minskar också stödet till den restriktiva alkoholpolitiken såsom höga alkoholskatter och Systembolagets ensamrätt att sälja alkohol.

Figur 7 visar ett liknande mönster när det gäller cannabis: andelen för legalisering är betydligt högre för de som själva använt cannabis och som allra högst bland de som uppvisar en mer regelbunden cannabisanvändning (91 %), dvs. de som använt under de senaste 30 dagarna. Tolv procent av de som icke använt cannabis, vilket motsvarar ca 82 % av samtliga svarande, är för legalisering och 75 % är emot. Bland de som använt senaste 12 månaderna *eller* senaste 30 dagarna uppgår andelen för legalisering till 81 % och 11 % emot.

Figur 8. Inställningen till legalisering av cannabis: andel som är för legalisering år 2023 och år 2024 i olika cannabisvanegrupper. (Exakt frågelydelse: se figur 1).

Motsvarande mönster framkommer också när det gäller sambandet mellan alkoholvanor och inställningen till legalisering: ju högre nivå av alkoholkonsumtion (och mer av riskabla alkoholvanor) desto mer tillåtande inställning till legalisering av cannabis (se figur 8). Andelen för legalisering är dock inte lika hög bland de med höga AUDIT-1-3-poäng jämfört med de som använt cannabis under de senaste 12 månaderna eller under de senaste 30 dagarna.

Figur 9. Inställningen till legalisering av cannabis: andel som är för legalisering år 2024 i olika alkoholvanegrupper (utifrån AUDIT 1–3). (Exakt frågelydelse: se figur 1).

Vilka variabler har starkast koppling till inställningen till legalisering

Här ser vi närmare på vilka variabler som framkommer som viktigaste i att förutsäga inställningen till legalisering vid samtida kontroll för flera variabler genom s.k. regressionsanalyser.

Analysen tar hänsyn till att de olika bakgrundsvariablerna kan uppvisa samband sinsemellan (ex ålder-utbildning) och med utfallsmåttet (för/emot legalisering). Den koppling som framkommer exempelvis mellan kön och för/emot legalisering ska ses som en ”nettoeffekt” efter hänsyn tagen till övriga faktorer påverkan. Det rör sig därför om multivariata analyser av effekter och inte som i tabellerna ovan om bivariata samband. Det bör emellertid påpekas att för att kunna prata om effekter krävs longitudinella data vilket inte är fallet här.

Följande variabler ingår i modellen:

- Kön
- Ålder (olika åldersgrupper)
- Utbildning (olika utbildningsgrupper)
- Kommuntyp (boende i större städer, mindre städer, landsbygd (se figur 4))
- Användning av cannabis (senaste 12 månaderna, inklusive de som använt senaste 30 dagarna vrs. övriga)

Tre av dessa variabler framkommer genomgående i olika modeller som testats som signifikanta där den i särklass starkaste är egen cannabisanvändningen, följt av ålder och kön. Bland 18–29-åriga män som använt cannabis under de senaste 12 månaderna eller senaste 30 dagarna svarar 84 % att de är för legalisering. Bland kvinnor i åldersgruppen 65–80 som aldrig använt cannabis är andelen för legalisering 3 %. Merparten av kopplingen förklaras alltså av om man själva använt cannabis (och hur ofta) följt av ålder och kön.

Som nämndes i anslutning till figur 7 är 81 % för legalisering av samtliga som använt cannabis under de senaste 12 månaderna (inklusive de som använt under de senaste 30 dagarna) jämfört med 12 % bland de som aldrig använt cannabis. Dessa skillnader är alltså mycket större än skillnaden mellan män och kvinnor (29 vrs. 13 %) och mellan olika åldersgrupper (18–29-åringar: 37; 65–80-åringar: 8 %). Men alla tre variabler uppvisar i sig statistiskt säkerställda kopplingar till inställningen till legalisering av cannabis.

4. Diskussion

Resultaten tyder sammantaget på att andelen positivt inställda till en mindre restriktiv hållning till cannabis är mellan 3–4 gånger högre 2024 jämfört med 2014, dock från låga nivåer 2014. Fortfarande är en stor majoritet – ca 2 av 3 – mot en mindre restriktiv politik och legalisering av cannabis.

När siffrorna för 2014 redovisades jämfördes dessa med liknande frågor ställda 2005 (dock ställdes ingen fråga om legalisering). Under den nioårsperioden (2005–2014) framkom ingen förändring i attityderna, varken bland unga, äldre, män eller kvinnor.

Förskjutningen i attityder har alltså ägt rum någon gång under den senaste tioårsperioden efter 2014 men exakt när går inte att svara på. Vi ser dock att förskjutningen i mer tillåtande riktning fortsatt från 2023 till 2024 men endast bland männen.

CAN visade dock i en mätning av narkotikaattityder bland skolelever år 2019 att det har skett ganska stora förändringar i niondeklassarnas syn på narkotika 2019 jämfört med 2003 då samma frågor ställdes (Gripe, 2019). Ungdomar i årskurs 9 var, enligt CAN mindre restriktiva i sin syn på användning av narkotika 2019 än 2003 och mest tydligt framkom detta i synen på användning av cannabis. I den studien framkom också tydliga skillnader mellan pojkar och flickor i attityden till narkotika med en mer tillåtande syn bland pojkarna än bland flickorna och betydligt mer tillåtande syn bland de som använt narkotika jämfört med de som inte använt.

CAN:s mätning säger dock inget om hela befolkningens inställning i dessa frågor och inte heller under vilka eller vilket år 2003–2019 som attityden förändrades. Resultaten stärker dock vår uppfattning om att det skett en tydlig förskjutning i attityden över tid – både bland unga och vuxna - i riktning mot en mer tillåtande syn.

Det är dock viktigt att poängtera att det fortfarande är en betydligt större andel som är negativt inställda till en mer tillåtande syn till cannabis än som är positivt inställda, även om gapet minskat. Endast bland unga vuxna män är det fler som är för en mindre restriktiv hållning, och för legalisering, än som är emot.

Narkotikafrågan är och har varit i det mediala blickfånget under flera år och det är inte omöjligt att detta påverkat opinionen i en mer tillåtande riktning. Ledande tidningar i Sverige förespråkar också - om inte en legalisering av cannabis - i alla fall en mer liberal narkotikapolitik. Den bild som förmedlas av att Sverige har bland den högsta narkotikarelaterade dödligheten i Europa kan också ha påverkat, liksom uppfattningen av att den omfattande gängkriminaliteten ofta drivs av narkotikakonflikter.

Det bör också nämnas att inställning till olika delar av alkoholpolitik (höga skatter, vin i vanliga livsmedelsbutiker, sänkta åldersgränser, tillåtet att tillverka sprit för eget bruk) endast uppvisar små förändringar under samma tidsperiod (2014–2024). Andelen som instämmer i påståendet att vin borde säljas i vanliga livsmedelsbutiker var 30 % år 2014 och ca 36 % 2024. Motsvarande för påståendet att man borde *höja* alkoholpriserna i Sverige var ca 18 % 2014 och ca 14 % 2024. (Detta kommer att belysas i detalj i en kommande rapport).

Trots dessa förskjutningar i synen på cannabis i opinionen är det fortfarande relativt stabila nivåer av cannabisanvändning i Sverige och betydligt lägre än i länder med en mer tillåtande attityd.

Hur ska man då förhålla sig till dessa siffror? Cannabisvanorna i Sverige har alltså inte ändrats på något dramatiskt sätt under de senaste 10 åren. Det går därför inte att utesluta att attityderna är ganska svagt förankrade i allmänhetens medvetande och därmed ganska så lättpåverkade av t.ex. pågående debatter i media. Detta kan vara viktigt att ha med sig bland beslutsfattare.

Sannolikt är det ändå så att en effektiv narkotikapolitiken långsiktigt är beroende av folkets stöd, i varje fall vad gäller grundprinciperna. Frågan är dock vilket stöd som avses och inte minst från vilken eller vilka grupper. Denna studie har ju tydligt visat på markanta skillnader i inställningen mellan olika grupper i befolkningen. Män är mer positivt inställda än kvinnor, yngre mer än äldre och de som själva använt betydligt mer positiva till en mindre restriktiv hållning än de som inte använt.

Det förtjänar att poängteras att även om exempel färre kvinnor använder cannabis och kvinnor är mer restriktiva i sin syn drabbas även den gruppen av drogernas negativa konsekvenser i egenskap av exempelvis närstående till dem som använder.

RFMA kommer att fortsätta följa inställningen till cannabis, narkotika och även alkohol över tid och kommer därmed att kunna studera om attityderna verkligen är lättflyktiga eller om de kanske t.o.m. är ganska robusta över tid med en reell värderingsförskjutning i frågan. Nästa mätning är planerad till andra halvåret 2025.

5. Referenser

Leifman, H & Brännström, G (2023) *Svenska folkets inställning till cannabis våren 2023*. RFMA-rapport. www.rfma.se

Ipsos & CAN (2014) *Några frågor och svar om attityder till cannabis*.
<https://www.can.se/app/uploads/2020/01/can-rapport-ngra-frgor-och-svar-om-attityder-till-cannabis-20140528.pdf>.

Gripe, I (2020) *Upp till var och en? – Förändringar i ungas attityder till narkotika mellan åren 2003 och 2019*. Centraförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN. Fokuserie rapport nr 7.
<https://www.can.se/app/uploads/2020/06/fokusrapport-07-2020.pdf>.